

Manjšine so vredne zaščite in podpore

Iz »Našega tednika-Kronike«, glasila koroških Slovencev, ponatiskujemo članek o izredno zanimivem predavanju, ki ga je imel v Ljubljani dr. Theodor Veiter, sodelavec dunajske katoliške tedenske revije »Die Furchen«. Govornik je imel pri svojih izvajanjih pred očmi predvsem problematiko koroških Slovencev, vendar so njegove glavne misli važne za katerokoli narodno manjšino, torej tudi za naše.

(Ured.)

Dr. Theodor Veiter, eden najboljših poznavcev problematike narodnostnih skupin v Avstriji in drugod po Evropi, je v petek, 14. maja imel v dvorani Slovenske Matice v Ljubljani na povabilo Instituta za narodnostna vprašanja predavanje, v katerem je orisal probleme narodnostnih skupin in možnosti rešitve teh vprašanj. Predavanja in diskusije o spornih vprašanjih, ki je bila 15. maja dopoldne, so se udeležili tudi zastopniki koroških Slovencev.

Uvodoma je dr. Veiter poudaril nujnost enotnega pojmovanja nacije, ljudstva, naroda in sličnih pojmov. Kot objektivne znake pripadnosti h kakemu narodu morajo veljati skupen izvor, zgodovina in jezik. Število pripadnikov kakega naroda nikakor ni odločilno za ukrepe v smeri zaščite. Napačno je iz moči kulturne prizadevnosti razbrati vrednost ali manjvrednost kakega naroda. Manjše narodnostne skupine večjih narodov uživajo že iz psiholoških vzrokov (matičen narod da občutek mogočnega zaledja!) večjo zaščito. Akutna nevarnost obstaja le, če matične narodnostne skupine nimajo psihološkega zavežja v velikih in kulturno ter civilizacijsko močnih matičnih narodih. Običajni ukrepi za zaščito v tem primeru ne zadostujejo. Večinski narod naj podvzame vse potrebne korake; kot zaled je Dr. Veiter omenil Finsko, ki že pri 7% prebivalstva zaqotovi manjšini vse možne pravice. V državah svobodnih demokracij na zapadu so problemi v tej smeri večji, ker zahteva parlamentarni sistem strank določeno število volivcev za možnost soodločanja. Ampak tudi na tem področju je prikazal predavatelj možnosti za prehod iz formalne do materialne enakopravnosti. Nujna je po mnenju dr. Veiterja tudi ohranitev živega kulturnega, predvsem jezikovnega kontakta z matičnim narodom; če je prekinjen, pride dostikrat do kulturno-narodne smrti. Industrija in tujski promet ogrožata obstoj predvsem takih skupin, ki živijo že več ali manj v diaspori in za katere teritorialna avtonomija prineslo Evropi toliko gorja. Idealna rešitev. V tem primeru je rešitev bolj na področju personalne politike. Pretirano nacionalno mišljenje ie in mora biti pokopano, ker ie prienslo Evropi toliko gorja. Idealna rešitev danes ni več, tako je poudaril znanstvenik, v reviziji teritorialnih meja, ampak v

(Nadaljevanje na 3. strani)

KRIZA MED MLADINO

Rektorji glavnih ameriških univerz so imeli tridnevno zborovanje v Kaliforniji, na katerem so razpravljali o odnosih med univerzami in študenti. Skušali so ugotoviti obseg krize teh odnosov, katero smatrajo za zaskrbljivo, ji odkriti vzroke in morebitna zdravila.

Zborovanje je organiziral Center za preučevanje deomkratičnih ustanov. Udeležilo se ga je 1500 profesorjev in številna zastopstva študentov. Rektor kalifornijske univerze Berkeley je v svojem govoru naglasil, da je sicer zajela ta kriza samo približno tretjino študentov, vendar jo je treba rešiti. Odtujenost med profesorji in študenti se veča. Izjavil je tudi, da je po njegovem treba iskati vzroke te krize zlasti v dejstvu, da se profesorji vse bolj posvečajo specializiranim študijam in raziskavam, medtem ko študentje ne želijo od univerze toliko strogo poklicne izobrazbe kot pa splošno orientacijo za svoje osebno in družbeno življenje.

ŠE NOBENA KRIZA NI BILA TAKO HUDA

Nekateri profesorji so opozarjali na dejstvo, da to ni niti prva niti zadnja kriza med ameriško univerzitetno mladino. Toda drugi so opozarjali, da še nobena kriza ni bila tako huda in da še nikdar niso kazali profesorji tako malo zanimanja za študente.

Tudi študentovski delegati so naglašali, da se študentje upirajo zlasti predavanjem in znanosti, ki nimajo družbenega pomena, in zahtevajo večjo vlogo pri organizaciji univerzitetnega življenja. Neka študentka je obžalovala, da si morajo študentje iskati najbolj bistveno vzgojo zunaj univerzitetnih predavalnic.

Na zborovanje je bil povabljen tudi znani časnikar Walter Lippmann. Ta je v svojem govoru poudaril, da izhaja po njegovem kriza na univerzah iz vedno hujše erozije (drobitve) zakonite avtoritete, kar je pripisati dejstvu, da se moderni človek tudi prepušča toku dogajanja in da ne pozna več pravih vrednot in namena svojega življenja.

RADI BI SE ZNEBILI IDEOLOŠKIH OKVIROV

Kriza med študentovsko mladino pa se pojavlja tudi marsikje drugod. Tudi v Sloveniji prihaja do takih pojavov, in celo v Sovjetski zvezi, kot dokazujejo dogodki v zvezi z obsodbo Sinjavskega in Daniela. Intelektualna mladina se začinja počutiti neugodno v miselnih shemah, ki so jih ustvarile prejšnje generacije, in to je bolj pozitiven kakor negativen pojav, ker odgovarja dinamični življenja in dialektiki razvoja. Mladi bi se radi znebili ideoloških okvirov, v katere so jih tlačili v šolah in zunaj njih. Toda težko je reči, kaj ta mladina hoče?

Zdi se, da na zborovanju v Kaliforniji le niso dovolj izčrpno odgovorili na to.

Jasno je le eno, da je mladina nezadovoljna z današnjim svetom in da si želi nekaj novega. Vendar imamo občutek, da si sama premalo prizadeva, da bi odkrila prave vzroke nezadovoljstva in da se vdaja pri tem samo občutku neke globoke nezadostnosti, ne da bi skušala ta občutek racionalno analizirati in si priti na jasno, kaj je tisto, kar pogreša, in kaj bi rada. Mnogokrat se zadovoljuje z demonstracijami in gesli proti tistemu, kar se dogaja v današnjem svetu, ni pa še opaziti pri večini današnje študentovske mladine in tudi pri mlajših intelektualcih prave volje do utiranja novih poti, do oblikovanja novih zamisli in do ustvarjalnosti. S samimi demonstracijami proti ni nič doseženo, če mladina ne ve, kaj naj bi jo nadomestilo.

NOVE FORMULE NA KROŽNIKU

Tako pa imamo pogosto vtis, da mladi intelektualci žele, da bi jim nekdo na krožniku prinesel nove formule za tak svet, kakor ga oni žele. Kadar jih kdo v debatah vpraša, kaj je vendar tisto, kar hočejo, se znajdejo skoraj vedno v hudi zadregi in odgovor je samo jecljanje.

Viden odraz te samo čustvene mladostne reakcije na današnji komplicirani svet, tega protesta mladine proti staremu so med drugim dolgi lasje pri fantih in drugi taki rekviziti, ki ničesar ne pomenijo, najmanj pa simbole nekega boljšega sveta. Če se mladi intelektualci navdušujejo za dolgolase popevkarje-kričače in tudi sami nosijo dolge lase, češ da so nosili take »tudi nekdanji močni barbarski kralji«, je to vse prej kot dober obet za nov svet, kakor ga želi mladina ustvariti.

PRETIRANO POUJARJANJE IDEALOV

Na splošno bi lahko rekli, da je opaziti pri današnji intelektualni mladini pretirano poudarjanje idealov, neko nestrpno hlepenje po idealnem svetu, pa vse premajhno voljo za konkretno delo in za študiranje današnjih problemov in težavnih situacij. Temu je morda kriva tudi starejša generacija, ki je sicer veliko žrtvovala v boju proti raznim totalitarnim in nečloveškim režimom ali proti reakcionarnim in izkoriščevalskim družbenim sistemom, pri tem pa je sama nehote in nevede zapadla totalitarnim skušnjavam in začela nestrpno zahtevati totalne spremembe v skladu s svojimi ideali. Ta totalna nestrpnost se je prenesla na mladino.

Tudi idealizem lahko postane včasih totalitaren, nestrpen in fanatičen, s tem pa nerazumski in neživljenjski. In kaj je bolj neživljenjskega kakor dolgolase študent, ki odtujeno krevsa po ulicah in cestah tujih mest in prezirljivo gleda na vse okrog se

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 29. maja, ob: 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Prenos sv. maše iz župne cerkve v Rojanu; 10.15 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Pravljica o pravljici«, napisal Aleksander Marodič; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 15.30 »Valček gospoda Giobatte«, radiokomedija, napisal Ermanno Carsana prevedla Lada Mlekuž. Igra Radijski oder, režira Stana Kopitar; 18.30 Iz pesniških gajev: »Branko Žužek«, pripravila Zora Tavčar; 20.30 Iz slovenske folklorne: Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico junija«.

♦ PONEDELJEK, 30. maja, ob: 12.15 Liki iz naše preteklosti: »Vinko Vodopivec«, napisal Rado Bednarik; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Vinko Beličič: »Pesnik in dramatik Anton Medved«; 20.35 Zvoki, uglaseni na temo; 21.00 Charles Gounod: »Zdravnik proti svoji volji«, komična opera v treh dejanjih, v edmoru (približno ob 21.30): Opera avtor in njegova doba, pripravila Daniela Nedoh.

♦ TOREK, 31. maja, ob: 12.00 Rado Bednarik: »Pratika za prvo polovico junija«; 17.20 Italijanščina po radiu; 18.30 Koncertisti naše dežele; Flavtist Miloš Pahor, klavičembalistka Dina Slama; 19.00 Pršče sa vas, quiz oddaja; 21.00 Pregled slovenske dramatike, pripravila Jože Peterlin in Josip Tavčar. Sodobna družbena drama s socialnimi poudarki.

♦ SREDA, 1. junija, ob: 12.15 Pomenek s poslušavkami, pripravila Marjana Prepeluh; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 19.15 Higiena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 19.30 Zbor »Slovenec« iz Boršta, vodi Svetko Grčić; 20.35 Stanko Janežič: »Romarska pot« — Delo je bilo nagrajeno na natečaju RAI 1965 za izvirne slovenske novele; 21.00 Simfonični koncert.

♦ ČETRTEK, 2. junija, ob: 9. Praznična matineja; 12.00 Za smeh in dobro voljo, Besedilo: Danilo Lovrečič; 14.45 Orkester Aleksandra Bevilacqua; 15.30 Izbor motivov iz operet; 17.20 Italijanščina po radiu; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 20.30 »Dvajset let Italijanske republike«, pripravila Licio Burlini in Franc Jeza; 21.00 »Grobijani«, komedija v treh dejanjih napisal Carlo Goldoni, prevedla Marija Kacin in Leli Nakerst, Igrajo člani Slovenskega gledališča v Trstu, režira Jože Babič.

♦ PETEK, 3. junija, ob: 12.15 Pomenek s poslušavkami, pripravila Marjana Prepeluh; 13.30 Glasbeno potovanje; 18.00 Ne vse, toda o vsem; 18.30 Nove plošče resne glasbe; 19.00 Zbori Furlanije — Julijske krajine; 19.15 Slovenski znanstveni delavci s tržaške univerze: Elio Fornazarič; »Kam vodi konkurenca med cesto in železnico v Italiji«; 20.35 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe; 22.00 Benedetto Croce in idealistična struja v Italiji: Claudio Napoleoni. »Ekonomske vede«.

♦ SOBOTA, 4. junija, ob: 12.00 »Vodne elektrarne na Soči«, napisala Mara Kalan; 15.00 Glasbena oddaja za mladino, pripravil Dušan Jakomin; 16.00 »Volan«, oddaja za avtomobiliste; 17.20 Skala in ladja; 17.30 Jutrišnji solisti, Pianisti: Mojca Šiško- vič, Ravel Kodrič in Vera Tuta, gojenci tržaške Glasbene Matice; 18.30 Panorama jazza. 19.15 Družinski obzornik, pripravil Ivan Theuerschuh; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Trio Možina z vokalnim duetom Ljubica Berce-Košuta in Nerina Pelicon; 21.00 Josip Jurčič: Deseti brat: »Kvasova pot na Slemenice«, priredil Martin Jevnikar. Izvajajo dijaki slovenskih višjih srednjih šol v Trstu, oddajo vodi Jože Peterlin; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

29. maja, nedelja: Binkošti, Majda
30. maja, ponedeljek: Milica, Ferdinand
31. maja, torek: Angela, Maja
1. junija, sreda: Radovan
2. junija, četrtek: Progl. rep., Velimir
3. junija, petek: Pavla, Klotilda
4. junija, sobota: Franc, Dika
5. junija, nedelja: Ferdo, Bonifacij

Izdajatelj: »Novi list« d. z o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Memirna Južna Tirolska

V petek zvečer so prejeli listi na Južnem Tirolskem sporočilo tajne organizacije Bas (Befreiungs-ausschuss Südtirol = Osvobodilni odbor Južne Tirolske). V njem je rečeno, da je tajni radio organizacije prenehal z oddajami zaradi volitev v Avstriji. Obenem pa tudi zato, ker je organizacija sklenila, da prizna odmor do 1. junija. Ta čas naj izrabita Avstrija in Italija, da se domenita glede Južne Tirolske. Po radiu so tudi opomnili ministra Gruberja na njegovo izjavo z dne 4. junija 1946, ko je rekel: »Avstrija bo vedno in vedno obnavljala vprašanje Južne Tirolske, če je potrebno tudi še sto let.« Spominja ga tudi na naslednjo izjavo z dne 3. julija 1946: »Stališče Avstrije na noben način ne pomeni, da se je naša država odrekla svoji nespremenljivi pravici do Južne Tirolske.« Oddaja nadaljuje s pozivom, naj se ravna dr. Gruber v skladu s svojimi izjavami za samoodlobo Južne Tirolske. Končala se je s tirolsko deželno himno o Andreju Hoferju in z obvestilom, da bo prihodnja oddaja postaje »Svobodna Tirolska« 29. maja ob 20.30.

Dejstva pa kažejo, da je tajna južnotirolska organizacija stopila v dejavnost že v ponedeljek ali še kak dan prej.

Skupina obmejnih stražnikov se je napo-

tila v ponedeljek na obmejni prehod San Giacomo di Vizzate - Pfitscher Joch, ki leži 2277 metrov visoko na italijansko-avstrijski meji. Izvidnica je imela nalogo pripraviti koč na prelazu za postojanko obmejne straže. Ko je 23-letni finančni stražnik Bruno Bolognesi odprl vrata, se je razpočil peklenski stroj s 50 kilogrami tritola. V hipu je razstrelivo stražnika razmesarilo in razneslo dovršen del zavetišča. Neposredni atentat je povzročil veliko razburjenje med oblastmi, pa tudi med prebivalstvom, ki bo morda izpostavljeno neopravičenemu sumničanju. Boji se tudi, da se bo opozorilo tajnega radia po 1. juniju še bolj uresničilo. Do kakšnih posledic?

BRUNO V LASTNEM OCESU

Predsednik arabske organizacije za osvoboditev Palestine, Ahmed Shukairi, je izjavil, da dobavlja komanistična Kitajska orožje tej organizaciji. Povedal je tudi, da na Kitajskem vojaško vežbajo določeno število Arabcev iz Palestine.

Kot znano, pa je Kitajska pred leti okupirala Tibet in si ga priključila. Tibetanski ubežniki, zlasti Dalaj Lama, so jo že ponovno obtožili genocida.

Politična kriza v Ugandi

Po vesteh, ki so prispele v Nairobi, se je kralju Bugande, Mutesu, baje posrečilo zbežati iz Ugande, kjer je prišlo v torek do spopada med četami ugandskega predsednika Miliona Oboteja in pristaši bugandskega kralja. Obotejeve čete so napadle kraljeve pristaše, ki so se zabarikadirali v kraljevi palači na robu mesta Kampala.

V krogih, ki so zelo blizu bugandskemu kralju, so zanikali resničnost vesti, češ da je bil kralj Mutesa ubit ali aretiran. Dali

MANJSINE SO VREDNE ZASCITE IN PODPORE

(Nadaljevanje s 1. strani)

avtonomiji. Kot primer uspešnega samoupravljanja brez revizije teritorija je omenil dr. Veiter Lužiške Srbe v današnji Vzhodni Nemčiji.

Diskusija v izbranem krogu znanstvenikov in sodelavcev Inštituta za narodnostna vprašanja (naj omenim samo direktorja Draga Druškoviča, dr. Janka Pleterskega, prof. Frana Zwitterja, dr. Boga Grafenauerja, dr. Felaharja, dr. Lojzeta Udeta i. dr.) se je vršila v odprtem in prijateljskem vzdušju kljub razlikam gledanja na to ali ono vprašanje. Teme teh razgovorov so bile v bistvu šolska odredba iz leta 1945 in šolske razmere sploh, plebiscit iz leta 1920, vprašanje uradnega jezika pri sodnih, razna ljudska štetja, problemi v zvezi s cerkveno upravo na Koroškem itd. Iz izvajani tako predvajatelja kot diskutantov je bilo razbrati, da si obe strani prizadevata za objektivnost kljub svetovnonazornim razlikam, saj je dr. Veiter že kar uvodoma poudaril, da ima interes na zaščiti manjšin iz katoliškega prepričanja. Hkrati pa je rekel, da je treba ugotoviti, da glede nujnosti takih ukrepov ne glede na število pripadnikov manjšine ni razlik med katoliškim in marksistično-leninističnim pojmovanjem. Naj bi ta pomembni dialog doprinesel svoje k rešitvi še odprtih vprašanj na Koroškem.

so razumeti, da je kralj na varnem, verjetno zunaj države.

Zvedelo se je tudi, da je prišlo v sredo do novih posameznih spopadov med uporniki in vladnimi četami.

Te nove nemire v Ugandi je povzročil spor zaradi ukinitve dosedanje federativne ureditve Ugande. Novi predsednik zvezne ugandske države Milton Obote je namreč ukinitel ustavo in začel z bolj centralistično politiko. Do pred tremi meseci pa je bil predsednik zvezne države bugandski kralj Edward Mutesa II., ki ga ljudstvo imenuje kar »Freddie«. Uganda je dobila neodvisnost 9. oktobra 1962 in je članica Britanskega Commonwealtha. Sestoji pa iz štirih avtonomnih dežel. Ena izmed njih je kraljevina Buganda (z glavnim mestom Kampala), ki šteje 41.797 km² in ima 1.881.149 prebivalcev. Celotna Uganda meri 193.597 km² in 6.536.000 prebivalcev.

Primeri Ugande in Nigerije dokazujeta, da doživlja federativna ureditev v Afriki resno krizo, ker ljudje, ki pridejo na oblast v centru, niso zreli za tako demokratično ureditev in začnejo voditi centralistično politiko, ki naj bi povečala njihovo osebno oblast. Pri tem pa veljata tako Uganda kot Nigerija za nainaprednejši afriški državi. V Ugandi je že večina prebivalstva krščanska. Katoličanov je 1.601.000.

VIETNAM DRSI V KAOS

Predsedniku Južnega Vietnama, generalu Kyu, se je končno posrečilo v krvi in teroru zadušiti upor budistov v mestu Da Nang. Preostanejo pa še uporniki v mestu Hue in — demonstranti v Saigonu. Tamkajšnje budistične demonstracije pa so naperjene tudi proti Američanom.

Ti edini pa še zadržujejo Južni Vietnam, da ne zdrsi v popoln kaos. Toda pri tem, se zdi, da nimajo vedno najbolj pametnih navdihov.

Ali je mogoče odpraviti lakoto v Indiji?

Na to vprašanje bi navadni človek odgovoril, da je gotovo mogoče. Bilo bi pač potrebno poskrbeti za večje pridelke. Indijci pravijo, da lakoto povzroča suša. Suša bi moderna tehnika onemogočila z modernimi namakalnimi napravami. Številno indijsko prebivalstvo bi lahko dalo na razpolago dovolj delovnih sil. Ali bi bil s tem problem rešen? Lahko bi priskrbeli tudi odgovarjajoča umetna gnojila in izbrana semena. S temi ukrepi bi gotovo povečali vsakoletne pridelke, a lakota ne bi bila odpravljena.

Indija bo štela v kratkem pol milijarde ljudi. Ni pa dovolj, da se pridelava živeža samo za teh 500 milijonov ust, ker ima Indija še zelo požrešne in lačne prislednike. Mnogo se piše o »svetih« kravah, a nihče ne ve, koliko jih je. Nekateri trdijo, da jih je okoli 100 milijonov, drugi pa navajajo mnogo višje številke, ki presegajo tudi 250 milijonov. Neki poznavalec razmer v Indiji trdi, da je »svetih« krav okoli 120 milijonov, a v tem številu niso vpošteti bivoli, katerih bo tudi okoli 50 milijonov. Poleg »svetih« krav pa se zelo naglo množijo opice, katerih je tudi na milijone. Te so ravnotako nedotakljive »kot svete« krave.

»Svete« krave sicer močno zmanjšujejo obrok hrane indijskemu prebivalstvu, a od njih povzročena škoda še ni največja. Največjo škodo delajo podgane. Tudi teh seveda ni nihče štel, a cenijo pa jih na ogromno število preko dveh in pol milijard. Amerikanci vsak dan razkladajo v indijskih pristanih svoje ladje, s katerimi so pripeljali Indiji živež, a tega živeža ni dovolj za podgane. Ker ni primernih žitnic oziroma skladišč, leži ameriški živež večkrat na obali, če ga takoj ne razdelijo ali odpeljejo, podgane najdejo ta živež. Tudi v železniških vagonih.

Ali je mogoče uničiti podgane v Indiji? Pri nas jih je mnogo v vseh obljudenih krajih, posebno v mestnih kanalih. Vsaka ladja jih ima. Podgane spadajo k škodljivcem, katere bi morala skupnost, družba, oblast zatirati, to pa takoj, ko se pojavijo, in takrat temeljito.

Podgane postajajo plen mačk, nekaterih psov in še drugih živali. Če pa ne bi nastopali proti njim z raznimi vabami in s kemičnimi sredstvi, bi kmalu nadvladale. Vsa res učinkovita kemična sredstva pa so draga. Pri nas se sedaj širi TOPI STOP, ki je učinkovito sredstvo, katerega podgane rade žo. To so bube iz svilodov ali zapredkov pri svilopreji. Podgane žrejo te zastrupljene bube, katere jim nastavimo po mestih, koder se navadno potikajo. Polagati pa moramo vabo toliko časa, da vaba ostane. To je znak, da so vse podgane zastrupljene, čeprav še niso vse poginile. Gotovo pa bodo v nekaj dneh. Popolnoma se bodo izsušile, poginile pa bodo nekje na prostem. — Prav v zadnjih mesecih širijo neko ameriško sredstvo (Wafarin), ki je tudi prav dobro, a drago. Mnogi kmetje uničujejo podgane s cementom, katerega primešajo moki. Ko podgana požre tako mešanico, se ji napravi v črevesju beton in mora poginiti.

Za uničevanje podgan v Indiji pa bi od imenovanih pripravkov prišla v poštev le TOPI STOP in ameriško sredstvo WAFARIN. Lahko pa jih bi uničili s kanibalizmom, to je, da se podgane med seboj žre-

jo. To se doseže takole: Za vsako središče (skupina hiš), se nalovi s kletkami in primerno vabo več podgan. Spravijo jih vse v eno kletko in jih pustijo brez hrane. Lačne podgane bodo kmalu začele boj za obstanek. Črez nekaj dni bo ostala v kletki samo ena, seveda najbolj močna in najbolj krvoločna. Ker se je v kletki priučila samo na podganje meso, ji bo predvsem to teknilo in dokler si ga more preskrbeti, ne bo vzela druge hrane. Če jo en dan po zadnjem podganskem obedu spustimo iz kletke, se bo takoj podala na lov na podgane in jih začela žreti. Take podgane - kanibali uničijo kmalu vso podganjo zalego v bližnji okolici. — Seveda, če bi hoteli v Indiji uničiti podgane, bi morali vzgojiti na stotisoče takih kanibalov. Smotrno delo bi precej stalo, a bi se izplačalo.

S temi metodami bi lahko v Indiji in še marsikje odpravili lakoto? Če pa se bo kaj naredilo, je drugo vprašanje. Najbrž bo ubogo indijsko ljudstvo še dolgo trpelo na pomanjkanju hrane, ker vodilna plast v Indiji ne kaže prave energije pri odpravljanju te stiske, saj sama je sita. J. R.

NI ŽIVEL, AMPAK LE OBSTAJAL

Ruski pisatelj Valerij Tarsis, katerega so pred kratkim izgnali iz Sovjetske zveze in mu vzeli sovjetsko državljanstvo, je te dni predaval v Nacionalnem časnikarskem klubu v Washingtonu.

V predavanju je med drugim izjavil, da ni vedel, kaj pomeni biti živ, dokler ni zapustil domovine. Rekel je, da se mu je zdelo, da se je dušil v celici brez svetlobe in zraka. Šele zdaj se je z žalostjo in grozo zavedel, da prej ni živel, ampak samo obstajal.

Tarsis je zdaj na predavateljski turneji po Združenih državah. Obenem predava na tečajih o moderni ruski literaturi na nekaterih univerzah.

ZAKON O AMNESTIJI

Poslanska zbornica je 26. t. m. končala preučevanje zakona o amnestiji in izbrisu kazni.

V ponedeljek pa bo poslanska zbornica nadaljevala debato o ukrepih o obveznem pokojninskem zavarovanju za trgovce.

ZDRAVNIKI PROTI SPORAZUMU

Vsodržavni odbor zdravniških zbornic je v sredo, 25. t. m., po približno 12-urnem posvetovanju odklonil tehnični sporazum, ki je bil dosežen med zastopniki zdravniškega stanu in zastopniki zavarovalnega zavoda INAM. Spor med zdravniki in zavodi socialnega zavarovanja ostane tako še naprej nerešen.

Sklenjeno je bilo tudi, da bodo zdravniki nadaljevali s svojim posrednim dajanjem zdravniške pomoči zavarovancem, dokler se pogajanja med njimi in zavarovalnimi zavodi ne končajo.

KRIZA MED STUDENTOVSKO MLADINO

(Nadaljevanje s 1. strani)

be, kot na odraz nečesa preživelega in brezupno banalnega? S tem se sam izolira od življenja. In kričati danes v svet lepa gesla, brez prizadevanja, da bi jih spravili v sklad s stvarnostjo, je v resnici beg pred stvarnostjo, pred resničnostjo življenja.

PREJELI SMO

POKONCEVAVCI ŽIVALI

Pravijo, da človek spremeni svoj značaj, ko sede za krmilo avtomobila. No, najbrž ga ne spremeni, ampak se tedaj šele razodene njegov pravi značaj. Začuti se nekaj »več«. Čeprav je bil morda še sam pred kratkim »pešec«, se začuti zdaj visoko vzvišen nad vsemi »pešci«. O njih govori samo z zaničevanjem. V njih vidi samo še oviro za čimbolj hiter avtomobilski promet. Če bi ne bilo prometne policije in sodnih sankcij, bi postala smrt pod avtomobilom najpogostejši vzrok smrti. Kot je to že najpogostejši vzrok smrti pri živalih, vsaj kar zadeva mačke in pse.

V istem tednu so povozili sedemmesečnega mucka nam, psička neki prijateljski družini in mucka nekim drugim znancem. V istem tednu sem videl povoženega tujega psa na cesti in povoženo mačko. Vse to na krajih, kjer bi morali avtomobilisti že zaradi križišč voziti počasi. To je bil že drugi mucek, ki so nam ga povozili. Tudi prvi ni imel več kot sedem mesecev in se je še komaj upal nekoliko bolj oddaljiti od praga hiše.

Gotovo niso to samo moje izkušnje. In spričo tega se tudi ni čuditi, če postane toliko otrok in starih ljudi žrtev brezobzirnih avtomobilistov. Vsak dan imamo priložnost videti stare ljudi, ki dolgo čakajo ob zebastih prehodih za pešce, ne da bi si upali stopiti nanje, dokler se ne najde kak obzirnejši voznik, ki se ustavi in jim pomiga, naj grejo brez skrbi čez, ali dokler se ne najde kdo, ki prime starega človeka pod pazduho in mu pomaga čez.

Živali sicer ni mogoče navaditi na to, da bi hodile čez cesto samo po »zebrah«, toda naj bodo zaradi tega izročene na milost in nemilost divjakom za krmilom? Ali res ni mogoče doseči, da bi avtomobilisti vsaj skozi naselja in po mestih vozili počasneje in bolj previdno? Vsak dan smo priče blaznim dirkam po ulicah, peklenskemu ropu, spuščanju izpušnih plinov v pešce in najneumnejšemu prehitovanju celo sredi mesta. Se nikdar pa vsaj jaz nisem videl, da bi bil kak prometni stražnik skušal uloviti kakega motoriziranega divjaka in mu prisoditi globo. Rajši se smukajo z blokom v roki okrog parkiranih avtomobilov, in prisojajo globe avtomobilistom, ki se za hip ustavijo na prepovedanem kraju, da kupijo znamke ali cigarete.

Imam vtis, da so avtomobilske tovarne tiste, ki odločajo o prometu na cestah, glede na svoje prodajne statistike, ne pa oblasti, ki bi morale skrbeti za varnost ljudi in tudi živali, posebno sredi mest in vasi.

A. Č.

NAJBOLJ KUPOVANE KNJIGE

Knjiga, katere se trenutno v Italiji največ proda, je delo z naslovom »Hladnokrvno«, ki ga je napisal Truman Capote. Ameriški pisatelj je v njem v obliki reportaže opisal gnusen zločin dveh ameriških kriminalcev in njuno smrt na vešalih.

Na drugem mestu med najbolj kupovanimi knjigami je Bevilacquaov roman »Questa specie d'amore« (Ta vrsta ljubezni).

Prípomba na robu

»PRAVICA JE ZMAGALA«

Po vsej Italiji je povzročila največje presenečenje sodba, ki je bila proglašena v soboto v Rimu proti egipčanski Koptoma Jusufu in Claire Behawi. Obtožena sta bila umora nad egipčanskim ljubimcem Claire. Kljub temu, da je sodišče točno vedelo, da je eden od njiju kriv umora (ali ubo'a), je vendar oba oprostilo. Ravno to je povzročilo v javnosti presenečenje.

Vendar pa zadeva ni tako presenetljiva. Pošteno in logično pravosodje ne more obsoditi dveh zaradi zločina, ki ga je storil verjetno eden sam, ker bi bil pri tem eden po krivici obsojen. Zaradi tega razloga tudi ne more kazni porazdeliti na oba. Eden bi bil vedno po nedolžnem obsojen. Ker pa nobenemu od obtožencv ni moglo dokazati, da je ravno on ubil Egipčana, je moralo čla oprostiti zaradi pomanjkanja dokazov.

Dozdevna nedoslednost te sodbe pomeni v resnici resnično zmago zdravega pravosodja.

Tržaškega

Seminar za slovenske šolnike

V četrtek, 26. t. m., se je zaključil v Kulturnem domu v Trstu seminar za slovenske šolnike na Tržaškem. Na seminarju, ki se je začel v ponedeljek, 23. t. m., so predavali dr. Franc Strmčnik, docent filozofske fakultete v Ljubljani, dr. Ferdo Gestrin, izredni profesor iste fakultete, prof. Janez Sivec, pedagoški svetovalec v Zavodu za šolstvo SR Slovenije, prof. Miro Lužnik,

mano, redni profesor za zgodovino na tržaški univerzi, ki je govoril o odporniškem gibanju v Italiji.

Seminar je priredilo Šolsko skrbništvo v Trstu po sporazumu med šolskimi oblastmi Italije in Slovenije ter ga je vodil prof. Stane Mihalič, svetovalec pri tukajšnjem skrbništvu.

Za časa predavanj so imeli osnovnošolski otroci prosto. Udeleženci seminarja so z velikim zanimanjem poslušali izvajanja govornikov in smo prepričani, da jim je seminar mnogo koristil.

MLADINA IZ MAČKOVELJ

vabi za **nedeljo, 29. maja**, vse rojake na **PRAZNIK ČEŠENJ**

Prireditev bo v gozdiču nad vasjo ves popoldan in večer do polnoči. Glavni kulturni spored bo ob 17. uri: Domači pevski zbor (vodi prof. Mamolo) — Moški zbor iz Trsta (vodi dr. Harej) — Nastop otrok — Pozdravna beseda (Drago Štoka) — Godba na pihala (Trebče) — Gostom bo na razpolago pristno domače vino in prigrizek. — Dobrodošli v zdravi naravi! — Prispevajte s svojim obiskom k veseli slovenski domačnosti.

ravnatelj Zavoda za šolstvo SR Slovenije in prof. Danica Marion.

Osnovnošolski učitelji so poslušali predavanja iz splošne metodike, o slovenskem pravopisu in njegovi rabi v osnovni šoli, o učnih oblikah, metodi in tehniki dela v oddelkih s kombiniranim poukom osnovnih šol in o šolskem razredu kot socialni skupini.

Profesorji, ki poučujejo zgodovino in slovenščino na tukajšnjih srednjih šolah, so poslušali predavanja o zgodovini Slovencev in drugih narodov Jugoslavije v času od prve svetovne vojne do danes in o nekaterih značilnostih metodike pouka slovenskega jezika v srednji šoli.

V sredo pa je nastopil prof. Salvatore Ro-

POSVETITEV SVETISČA NA VEJNI

V nedeljo, 22. t. m., so slovesno posvetili novo romarsko cerkev na Vejni, ki je bila po želji pokojnega papeža Janeza XXIII. posvečena Mariji, Materi in Kraljici. Slovesnost posvetitve je opravil kardinal Urbani, beneški patriarh, ob asistenci dveh drugih kardinalov in mnogih škofov iz severnoitalijanskih škofij.

Ob tej priložnosti je papež Pavel VI. imel po radiu in televiziji poseben govor. Slovesnosti so se udeležili tudi minister Andreotti in številni predstavniki tukajšnje oblasti. Tržaški župan Franzl je priredil v sejni dvorani mestnega sveta poseben sprejem na čast cerkvenih dostojanstvenikov, ki so prišli ob tej priložnosti v naše mesto.

Dr. RAFKO DOLHAR

specialist za delavske in poklicne bolezni sprejema v ul. S. Francesco 6, tel. 68-400 INAM od 14. do 15. ure — Roentgen, aereo-sol, inhalacije, terapija s kisikom

Barkovlje:

LEPA ŠOLSKA PRIREDITEV

V četrtek popolne so priredili barkovljanski učenci v domači župnijski dvorani lepo zaključno prireditev. Kako je prireditev uspela? Vse točke so potekale, kakor bi se vrstile na traku. Tudi odrski rekviziti so bili prav dobri. Otroci so res razveselili svoje starše in prijatelje. Neka učenka IV. razreda je pozdravila navzoče ter napovedala začetne pevske točke sporeda, ki jih je izvajal šolski pevski zbor. Tudi zadnja točka se je zaključila s petjem. Dve in trigrasno petje je bilo skrbno pripravljeno. Tudi izbira pevskih točk po vsebini in melodiji je bila posrečena.

Enodejanka »Barkovljanke« v domačem narečju je v gledavcih vzbudila prijetno in domače razpoloženje.

Čvrsto in harmonično so podali otroci telovadne točke ob spremljavi preprostih napevov. Kdo bi si mislil, da se z navadnim besedilom lahko poveže tudi telovadba?

Tudi vse ostale točke v katerih so nastopili učenci vseh razredov, so se gladko in skrbno odigravale. Dodati je treba, da je bila izgovarjava pri izvajanju celotnega programa lepa in sproščena, gibanje na odru lahko in ustrezajoče in dialogi prav nič šolski.

Ker so prav vsi otroci, brez izjeme, mali in veliki, lepo izpolnili pester program, gre vsem toplja zahvala. Priznanje pa tudi učiteljstvu za marljivost in trud. Hvalevreden je bil tudi prispevek učiteljice gospe Bianke Frandolič za spremljavo na klavir in harmoniko.

Kakor ob vsaki taki priložnosti so Barkovljani tudi tokrat napolnili dvorano do zadnjega kotička. Tudi moški so bili dobro zastopani. Med navzočimi sta bili šolski nadzornik, didaktični ravnatelj in kateheta.

Prisrčno ploskanje k vsaki točki je bilo prisrčen dokaz priznanja in hvaležnosti pridnim otrokom in delavnemu učiteljstvu.

† Dr. EDVARD LEBAN

V 72. letu starosti je umrl v nedeljo, 22. t. m., slovenski tržaški odvetnik dr. Edvard Leban. Preminil je po daljši bolezni v tržaški bolnišnici. Bil je mož, ki ni nikdar silil v ospredje, čeprav je bil sposoben in visten pravnik. Njegovi številni prijatelji in znanci ga bodo ohranili v lepem spominu.

Družini in sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

2. JUNIJA 1966 OB 17. URI
V KULTURNEM DOMU V TRSTU

JAVNI NASTOP
GOJENCEV
BALETNE ŠOLE

P. D. BARKOVLJE IN DIJAŠKEGA DOMA
V TRSTU

Sodelujejo:

LEBAN NADJA, GRASSI LUCIANA
(solistki) in 27 gojencev baletnih šol

Izvajali bodo:

Čajkovski: CVETLIČNI VALČEK IN HRESTAC
Mendelssohn: POMLADNI SPEV

Bizet: MINUET

Saint-Saëns: LABOD

Beethoven: MINUET

Di Giovanni: TARANTELLA

* * * RITEM (MY FAIR LADY)

Cattalani: PLES VALOV iz opere LORELEY

Dvořak: SLOVANSKI PLES ŠT. 10

Čajkovski: MODRA PTICA (Trnuljčica)

Delibes: PIZZICATO (Balet Silvia)

Mendelssohn: SULLE ALI DEL CANTO

* * * VALČEK MED ZVEZDAMI

Čajkovski: KRALJIČIN PLES

Grieg: AŽEVA SMRT

Cenjeno občinstvo vljudno vabljeno!

P. D. BARKOVLJE — TRST

SREDNJA ŠOLA V DOLINI

bo privedila v nedeljo dne 29. maja ob 20. uri na šolskem dvorišču zaključni šolski nastop.

Na sporedu bo mladinska opereta v treh dejanjih:

»ČUDEŽNE GOSLI«

pisatelj ERNESTA TIRANA in skladatelj CIRILA PREGLIJA.

K PRIREDITVI VLJUDNO VABLJENI!

Beneška Slovenija

Brdo:

ZA NASE GOSPODARSTVO IN PRAVICE

Pred časom smo poročali, da so obiskali našo občino predstavniki pokrajinskih oblasti. Danes dodamo, da so prišli na povabilo Gospodarske in konsumne zadruga. Navzočih je bilo večje število občinarjev, med njimi tudi domači župnik in orožniški poveljnik. Učitelj Viljem Černo, ki je prevzel tudi vodstvo zadruga, je obrazložil navzočim najbolj pereča vprašanja, ki zadevajo naš okraj. Njegovim izvajanjem so pri trjevali vsi udeleženci sestanka.

Govorili so tudi o domači zadrugi, ki šteje lepo število 70 članov. Ima že tudi lastno poslopje, ki bo v notranjih prostorih kmalu dokončano ter opremljeno in tudi lastno trgovino. Z združeno vzajemnostjo si bodo tudi naši ljudje pomagali.

Pereče je tudi vprašanje občinskih uslužbencev. Na županstvu se urejuje stalež nameščencev. To priložnost je uporabil občinski svetovalec Černo, da je vložil na župana pismeno zahtevo, naj se sprejemajo v službo le taki prosilci, ki obvladajo tudi slovenščino, to je jezik velike večine občinarjev. Po vsej pravici pričakujemo, da bo županstvo tej zahtevi ugodilo.

OSEMDESETLETNICA DUHOVNEGA SVETNIKA RUTARJA

Skoraj bi ne verjeli, da obhaja č. g. župnik Anton Rutar svojo osemdesetletnico, ko ga vidimo, kako še krepko in pokonci hodi ter vestno opravlja dušnopastirsko službo, poleg nešteti drugih opravkov pri različnih ustanovah.

Duhovni svetnik Rutar se je namreč v vsem svojem življenju ravnal po smernici »k oltarju za Boga in ljudstvo, s pred oltarja med ljudstvo«.

Ko gospodu Rutarju izražamo spoštljive čestitke skupno z njegovimi farani, prijatelji in znanci iz vse naše dežele, bodi dovoljeno, da skromno orišemo njegovo življenjsko pot in delo.

Rodil se je 29. maja 1886 v Drežnici na Kobariškem, v planinskem raju, ki je dal našemu rodu že sijajno vrsto plemenitih in delavnih mož. Vzgal ga je trden in grčav kmečki dom. Ljubezen do rodne zemlje mu je vcepilo domače okolje, vztrajno voljo do dela njegovi vzgojitelji v goriških šolah in v bogoslovnici. V mašnika je bil posvečen 25. julija 1910. Od leta 1911 do 1913 je opravljal kaplansko službo v Tolminu, potem pa je šel za župnega upravitelja na Bukovo, kjer je ostal do septembra 1914. Takrat ga je poklical nadškof Sedej, ki je poznal odlične zmožnosti mladega duhovnika, za vicerektorja, profesorja in ekonom v bogoslovno semenišče. Dosti služb, a še več bremen! Bili so najtežji časi, ko je ob začetku vojne vsega primanjkovalo. Vicerektor in ekonom je moral skoraj iz nič pričarati, da so imeli bogoslovci in tudi semeniški profesorji kosilo in večerjo. Zato so ga tudi cenili in spoštovali ne samo kot duhovnega vodjo, ampak tudi kot krušnega očeta, kakor se je ob neki priložnosti pohvalno izrazil tudi nadškof Fogar.

Se hujski časi so prišli ob izbruhu vojne na Soči, ko je padlo vse breme za preselitev bogoslovnega semenišča iz Gorice v Stično na Dolenjskem na ramena vicerektorja Rutarja. Izpod granat je rešil vse, kar se

- Hanalska dolina

ZA INDUSTRIJSKI KONZORCIJ

Zupani in občinski tajniki iz Nadiških dolin so imeli nedavno v Čedadu zasedanje, na katerem so razpravljali o ustanovitvi konzorcija za industrijsko cono na Čedadskem.

Podobne konzorcije za industrijske cone so že ustanovili v raznih drugih okrajih Furlanije, kot so Carnija, Humin, okolica Vidma in po deželni pobudi Aussa-Corno. Z industrializacijo naj bi dvignili življenjsko raven ter naj bi preprečili izseljevanje ljudi v druge dele Italije in Evrope. Na sestanku so ugotovili, da v Nadiških dolinah ne bo mogoče razviti velike industrije, pač pa je primerno okolje za obrobno in lahko industrijo.

Zaradi pomanjkanja delavskih stanovanj je treba izbrati področje, kamor bo lahko dotekala delovna sila iz čimvečjega števila vasi; morda v bližini Čedada, za dotok delavcev iz zahodnega predela čedadskega okraja, nato iz Čedada samega z bližnjo okolico do Moimacca in Premariacca, dalje iz Praprotnega in Dolenjega na vzhodni strani ter končno na severu iz ostalih nadiških dolin.

je dalo prenesti. Največjo in to visoko kulturno zaslugo ima, da je rešil tudi dragoceno knjižnico centralnega semenišča in da jo je po vojni spet postavil na mesto. Tudi v Stični je po očetovsko skrbel za bogoslovce in profesorje.

Že pred prvo vojno se je gospod Rutar odločilno udeleževal v krščansko-socialnem kulturnem in gospodarskem gibanju na Goriškem. Bil je med soustanovitelji Goriške Mohorjeve družbe. Izbrali so ga za odbornika Alojzijevišča, Sirotišča, Zbora svečnikov svetega Pavla, Katoliškega tiskovnega društva, Gospodarske zveze in še sem pozabil kako ustanovo, kjer je on sodeloval z modro besedo in krepkim posegom.

Ko se je spet vrnil v porušeno Gorico, je moral v semenišču in drugje vse znova obnavljati. Poleg raznih služb v semenišču je moral prevzeti še kaplansko mesto na Travniku in članstvo upravnega škofijskega sveta. Kljub mnogim cerkvenim službam je bil vedno v prvih vrstah povojnih prosvetnih in gospodarskih organizacij. Posebno mu je bil pri srcu dober tisk za ljudstvo. Nadaljeval je delo pri Mohorjevi družbi, pri ustanovitvi Katoliške tiskarne, pri konzorciju goriške Straže, Mladike, Jaselcah in drugod. K Rutarju so prihajali po nasvete tedanji goriški voditelji in parlamentarci, tudi Italijani. Do vseh je bil odkritosrčen in pravičen.

Naravno, da je bilo to vsestransko vice-rektorjevo delovanje trn v peti tedanji vladavini. Zato so ga v maju 1934 zaprli in konfinirali v hrbe Srednje Italije. Po mnogih posredovanjih je bil šele leta 1936 izpuščen. Leta 1938 je sprejel mesto župnega upravitelja v Pevmi, za svojim nepozabnim prijateljem Jožetom Abramom. Med drugo svetovno vojno je v težkih razmerah upravljal še Podsabotin in Štmaver. Ostal je v Pevmi tudi kot župnik in je odklanjal boljša mesta in časti.

Osemindvajseto leto že teče, odkar je med svojimi farani. Obnova cerkve, verske in prosvetne organizacije v župniji pričajo o jubilentovem delu za božjo čast in ljudski blagor.

Ob jubileju so verniki poklonili svojemu župniku mikrofon za cerkev. Da bi še dolgo odmevala skozi to glasilo njegova resna in vzpodbujajoča beseda, to želimo vsi č. g. Rutarju ob njegovi osemdesetletnici!

r. b.

Števerjan:

VINSKA RAZSTAVA — TEKMA

»Odbor za Števerjan« bo priredil 4. vinsko razstavo v »Borovcih«. Odprli jo bodo v soboto ob osmi uri zvečer. Ogled in pokušnja bo na razpolago obiskovavcem do ponedeljka. Izbrane vinske vrste domačih trt bo razstavljalo deset vinogradnikov iz števerjanske občine. Vinske vrste bo pregledala in ocenila posebna komisija strokovnjakov, katero sestavljajo: inž. Rustja, Gradimir Gradnik, Bučinel Alojz, Klanjšček Slavko in Koršič Alfonz. Najboljša vina bodo prejela priznanja in odlikovanja. Vsak večer bo goste zabavala tudi godba in na voljo bo slasten priprizek z dobro kapljico, tako da bodo strokovnjaki in nestrokovnjaki prišli do svojega.

Iz Goriške

NEDELJSKO SREČANJE

V nedeljo popoldne je priredil Slovenski dijaški dom v Gorici posebno slavo za 20-letnico svojega obstoja in delovanja v prid slovenskim šolarjem. Prireditelj je imela, po mislih pobudnikov, tudi namen zbrati k prijateljskemu srečanju vse nekdanje in sedanje vzgojitelje in osebe zavoda ter predvsem vse bivše gojence in gojenke. Na lepo urejenem dvorišču se je sestalo nad 500 udeležencev. Stari so si izmenjavali spomine, kako so v najtrših časih polagali temelje za ta dijaški zavod in ga vodili skozi tisoč zaprek in nerazumevanj. Mlajši so si ogledovali skrbno urejeno dokumentarno razstavo, ki je delno kazala dvajsetletni razvoj Doma v slikah, dokumentih in časopisnih poročilih. Gojenci iz osnovnih šol so pokazali tudi svoje ročne izdelke; bivši gojenec Klanjšček pa svoje umetnine.

Po ogledu razstav se je na prostem razvil kulturni spored. Po ravnateljevem nagovoru in pozdravih različnih zastopnikov, so prejšnji in sedanji gojenci ter gojenke izvajali živahen recitacijski spored, katerega je s toplo besedo povezoval nekdanji gojenec Filibert Benedetič. Zborna deklamacija »Zdravice« in tri pesmi otroškega zbora so zaključile prvi del sporeda.

V drugem delu so nastopili domači igralci s sodobno igrjo Zarka Petana »Starši na prodaj«, ki ima moralni poudarek, da se morajo starši bolj ukvarjati s svojimi otroki, sicer jih bodo morali nadomestiti najeti roboti. Zelo dobro podana igra je vzbudila veliko pozornost, pa tudi zadovoljnega smeja.

Domovo vodstvo je za dvajsetletnico izdalo zanimivo spominsko brošuro s članki nekdanjih dolgoletnih voditeljev in vzgojiteljev ter s prispevki bivših gojencev in gojenk. Manjka pa oris brezplačnega delovanja in truda dejanskih voditeljev zavoda med leti 1946 in 1950. Nekoliko netočen je tudi na koncu seznam gojencev. Vendar pa predstavi brošura dober izsek kulturnega življenja goriških Slovencev.

KULTURNI ZBOR V GORICI

V nedeljo so potegnili z drogov na grajskem bastijonu in v veliki dvorani zastave šestih srednjeevropskih držav, ki so plapolale na čast pesnikov, zbranih na mednarodnem zborovanju od 19. do 22. maja.

Mednarodno kulturno srečanje je izredno spretno organizirala skupina okrog obzornika »Iniziativa Isontina«. Pokroviteljstvo nad srečanjem umetnikov v Gorici je prevzelo deželno odborništvo za kulturo in mednarodna kulturna organizacija UNESCO. Zborovanje se je razpletalo v predavanjih in v razpravah o vprašanju »Poezija, danes«. Navzočih je bilo 10 zastopnikov iz Avstrije, 10 iz Jugoslavije — med temi slovenski književniki Zlobec, Menart in Košuta —, 9 jih je bilo iz Češke, 6 iz južne Nemčije, 5 iz Madžarske. Izredno veliko število je bilo italijanskih književnikov s starostjo Giuseppe Ungarettijem na čelu.

Zborovanje je odprl goriški župan Martina, ki je v posrečenem nagovoru poudaril lego Gorice ob stiku treh kultur kot najbolj ugodno za taka kulturna srečanja. Na-

(Nadaljevanje na 9. strani)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dobri vojak Švejk v Slovenskem gledališču

Za zaključek letošnje sezone je Slovensko gledališče v Trstu izbralo Haškovo veseloiqro »Dobri vojak Švejk«.

Ta komedija je šla že v nešteti in načinah preko najrazličnejših odrov in v najrazličnejših jezikih. Ko jo danes gleda starejši rod, obnavlja spomine, mlajši rod se smeje domislekom in duhovitostim naravnega in veselega nekdanjega avstrijskega vojaka Švejka.

Slovenska gledališča so igrala Švejka nešteto krat pred zadnjo vojno v mestih in na podeželju. Najboljši igralci so skušali dati temu češkemu Don Kichotu najbolj verno in pristno podobo. Navadno so izbirali v govoricah češko melodijo in naglas in prav po tem govoru ga slovensko občinstvo najbolj pozna, saj je bil nekoč nekaj takega, kar sta danes v govoricah »Stanlio in Olio«. Tudi Švejkovih dogodivščin je toliko, kolikor jih le more nastati ob veselem avstrijskem vojaku.

Iz Buarianove dramatisacije je režiser Branko Gombač izbral po svojem okusu nekaj posrečenih dogodivščin. Izbral je tiste, ki so se mu zdele najbolj značilne in najbolj izvirne v tem delu. Ni imel lahke naloge, saj je moral pri vsem misliti tudi na število igravcev in na sceno, ki vendar ne bi smela biti prezahtevna. Zdi se, da je imel v izbiri srečno roko, da pa manjka edino neka zlata nit, neka povezava v dogodkih, tako da bi spremljali dobrega vojaka Švejka od neke točke in se od njega po tolikih peripetijah tudi poslovili, potem ko bi morda svojo nalogo opravil. Ti prizori so morda preveč fragmentarni premalo med seboj povezani, nekateri predolgi.

Predstava sama bo najbrž zabavala občinstvo. Gotovo so potrebne tudi take igre, občinstvo jih čaka. Seveda pa je treba pri taki izbiri imeti skrbno merilo okusa, da ne zaide predstava ali kak prizor v banalnost, v katero Švejk kar sam po sebi vleče.

Kakor je Gombač predstavo skrbno tehtal in meril, tako so po našem mnenju nekatere scene le predolge. Tako se na primer prizori v bolnišnicah ponavljajo in so prizori s klistiri ter tresenjem bolnikov na posteljah prebanalni. Prav tako se zdi scena s kuratom in njegovo pridigo predolga, ali bolje, kuratova pevska vaja bi skoraj brez škode lahko odpadla. Tudi pižame in ostalo slačenje in oblačenje vojakov ni vedno okusno.

A sicer je Gombač skrbno razporedil dogajanje na odru in skušal dati delu čim bolj enotno podobo. Pri tem mu je skrbno pomagal inscenator

ing. Mirko Lipužič, ki je ustvaril zelo okusno sceno, ki je dajala časovni in prostorni vtis časa. Prav tako posrečena je bila glasba Marijana Vodopivca, ki je ustvarjala pravo vzdušje časa in kraja. Z velikim smislom za okus je poskrbeala tudi Alenka Bartlova za kostume.

Nosilec dejanja je bil Edvard Martinuzzi, ki mu je bila s tem v tržaškem gledališču naložena gotovo največja odgovornost. Letos je prav Martinuzzi odigral nekaj zelo lepih likov, tako v Cankarjevih »Hlapcih«, v Becketovem »Čakajoč na Godota« in v »Švejku«. Martinuzzi je Švejk je na nekaterih mestih presenetljiv, priseben in živ, smešen in tragikomičen. Seveda ne smemo pozabiti, da je lik Švejka že sam na sebi izredno hvaležna vloga. Če se mu igravec približa z razumevanjem in zavzetostjo bo lahko kmalu v njem uspel, čeprav to nikakor ni lahka vloga. Martinuzzi je Švejk živi živo življenje, le včasih mu tu in tam zmanjka zraka. Morda je bila prevelika zahteva, ali ga je morda za trenutek zanesla manira, zvalila ga je morda pretirana zavzetost in postane za nekaj časa narejen, teatraličen, patetičen, pozunanjen. Ni namreč zadosti, da je nekdo nagnjen h komiki, v njem mora biti tudi velika igravska umetniška izraznost. Vsekakor je Martinuzzi presenetil v Švejku in je pokazal več, kot je bilo pričakovati.

A poleg Švejka so ustvarili nekateri igralci zelo izdelane in žive podobe. Taka je na primer Müllerjeva Leli Nakrstova, potem Lukaš Staneta Starešiniča, Katy Mire Sardočeve, Oberst Staneta Raztresena, Katz Jožka Lukeža, Pavličeve Lidije Kozlovičeve in drugi. Nastopilo je zelo veliko igravcev, zato ne moremo vseh omenjati. Prispevali pa so k celotni podobi, ki jo je znal režiser dobro ujeti v enotnost.

Slovensko gledališče bo tako zaključilo letošnjo sezono z veselim nasmehom. Če bo moglo svoj ansambel za prihodnje leto povečati, potem bo tudi večje predstave laže izvedlo, kot je to moglo v pretekli sezoni, ko je moralo misliti na skromen obseg. Gotovo pa je s tako majhnim igravskim zborom svojo nalogo skrbno opravilo. J. P.

Kulturne novice

V Rimu je nenadno umrl filmski režiser Raffaelo Matarazzo. Star je bil 57 let.

Skupina študentov filozofske fakultete na tržaški univerzi je bila na delu na arheološkem področju v Gradežu, kjer je pod vodstvom profesorja Mirabella Robertija iskala arheološke ostanke. Na otoku je ostala deset dni.

V neki bolnišnici blizu Pariza je umrla znana francoska pisateljica Anna Langfus, ki je dobila leta 1962 Goncourtovo nagrado.

Charlie Chaplin je dokončal svoj film »Kontesa iz Hong Konga« v katerem igra glavni vlogi Sofia Loren in Marlon Brando. Poročajo tudi, da namerava Charlie Chaplin posneti še en film.

Pesnik Biagio Marin je bral te dni v Kulturnem krožku Veritas svoje nove pesmi v gradeškem narečju, ki imajo naslov »Litanie de la Madona«.

OSMA ŠTEVILKA »PASTIRČKA«

Izšla je osma in zadnja letošnja številka mladinskega mesecnika »Pastirček«. Izšla je v povečanem obsegu. Prinaša med drugim konec izvirne mladinske povesti »Dogodivščine dveh dečkov« in številne druge črtice in članke.

Številka je tudi lepo ilustrirana.

MASCHERINJEVI USPEHI

Tržaški kipar Marcello Mascherini je zastopan na razstavi italijanske umetnosti od futurizma do danes, ki so jo odprli v velikem muzeju sodobne umetnosti v Mexico City. Na njej je razstavljen njegov kip »Poletje«.

Mascherinijeva dela so razstavili tudi na razstavi sodobne italijanske skulpture v Novi Zelandiji. Katoliška univerza v Minnesoti pa mu je naročila velikansko bronasto kompozicijo, ki naj predstavlja Apokalipso. Trenutno pa izdeluje Mascherini bronasta vrata za baziliko Svetega Justa v Trstu in Svetega Nikolaja v Bariju.

PRIZNANJE ZA ALOJZA SREBOTNJAKA

Pri znani ameriški glasbeni založbi Schirmer Inc. v New Yorku so pravkar izšli v zbirki »Solos for the Harp Player« Preludiji za harfo slovenskega skladatelja Alojza Srebotnjaka. Izdajo je uredila ameriška harfistka Lucile Lawrence.

KRITIK TOTALITARIZMA

Na rimskem Kapitolu je bila proslava, s katero so počastili filozofa Benedetta Croceja za stoletnico njegovega rojstva. Rimski župan je imel pozdravni nagovor. Govorili so tudi razni drugi predstavniki kulturnega življenja in naglašali kvaliteto in pomen Crocejeve kritične misli v sodobnem svetu.

V Trstu je univerza organizirala niz predavanj o Benedetu Croceju za stoletnico njegovega rojstva. Tudi radio Trst A je posvetil Crocejevi stoletnici niz oddaj, ki so še na sporedu. Skoda le da gre samo za prevode, ker bi bilo zanimivo slišati izvirno slovensko oceno Crocejeve protitotalitarne filozofije, saj sovпада njegov odpor proti fašističnemu totalitarizmu s slovenskim protifašističnim odporom med našo manjšino v Italiji. Prav gotovo Crocejeva svobodoljubna filozofija ni mogla postati popolnoma neopažena in brez vpliva na takratno mlajšo inteligenco, zlasti primorsko ki je delno študirala na italijanskih univerzah.

TRAGICNA IZJAVA

Glavni predstavnik kitajskega kulturnega življenja, pisatelj in zgodovinar Kuo Mo-Jo, je izjavil dvema uglednima japonskima intelektualcema, ki sta na obisku v Pekingu, da so si v tujini narobe razlagali njegovo znano avtokritiko. V njej je med drugim izjavil: »Mislim, da sem napisal v vsem svojem življenju več milijonov besed. Toda če zdaj presojam to po današnjih kriterijih, bi morali vse tisto, kar sem napisal, sežgati, ker nima absolutno nikake vrednosti.«

Kuo Mo-Jo je star 75 let. V tej starosti je taka izjava nekaj zelo tragična. Vendar je izjavil japonskima kulturnima delavcema, da taka avtokritika ni na Kitajskem nič izjemnega in da nikakor ne pomeni, da ga bodo porinili v kot. Pomenila pa je začetek znane gonje proti pisateljem in drugim intelektualcem.

Če pa je ostala Crocejeva proti totalitarizmu naperjena filozofija brez odmeva med našo inteligenco, pa bi bilo tudi zanimivo raziskati vzroke za to, kar pa je seveda že bolj predmet za kako disertacijo ali esej.

80-LETNICA KARLA BARTHA

Znameniti protestantski teolog, in krščanski filozof profesor Karl Barth je dopolnil te dni 80 let.

Cestitke mu je poslal tudi predsednik zahodne Nemčije Lübke. V svoji voščilni brzojavki naglašala moč Barthove filozofske presoje in njegov zaslužni, neustrašni odpor proti zločinski miselnosti nacionalsocializma. S svojimi kritikami nacionalsocialistične miselnosti je pomagal mnogim nemškimi intelektualcem odpreti oči — pripominja Lübke.

REŠEVANJE TEMPLOV PRI ABU SIMBELU

V Egiptu so naznanili, da so za rešitev Abu Simbela zbrali dozdaj 31 milijonov dolarjev. K temu znesku je pred kratkim prispevala milijon dolarjev velikodušna mecenka Dewitt Wallace iz New Yorka.

Da bodo lahko izvedli načrt za rešitev templov v Abu Simbelu do srede leta 1969, pa bo potrebno zbrati še 5 milijonov dolarjev.

POSVETOVANJE PISATELJEV V OPATJI

Od četrta do nedelje preteklega tedna je trajalo zborovanje italijanskih in jugoslovanskih pisateljev v Opatiji. Na njem so razpravljali največ o temi »Literatura in javnost«.

Izmed slovenskih pisateljev so se udeležili zborovanja Ciril Kosmač, Matej Bor, Ciril Zlobec in Janez Menart.

Posvetovanje je organizirala revija »La Battana«, ki izhaja na Reki.

GOSPODARSTVO

Svetovna žitna trgovina

Dosedanji svetovni rekord v žitni trgovini je bil dosežen v l. 1963/64, ko je bilo prodanih nad pol milijarde stotov žita. V gospodarskem letu 1965/66, ki se nagiba h koncu, pa bo navedeni svetovni rekord še presežen, a se še ne ve, za koliko. To je odvisno od nakupov, ki jih bodo do prihodnjega 30. junija sklenile Rusija in nekatere druge komunistične države, vstevši Kitajsko, pa tudi Indija, Pakistan, Japonska ne nekatere severno-afriške in severno-evropske države. Egipčanski predsednik Nasser hoče, da bi mu ZDA žito darovale, a si pridržuje pravico delati Združenim državam težave, kjer le more. Gre, dokler gre!

Držav, ki imajo žita odveč, je malo. Največ ga imajo ZDA, tem pa sledi Kanada. V tekočem gospodarskem letu je zavzela tretje mesto Francija, na četrtem in petem mestu pa sta Avstralija in Argentina. Med drugimi državami so le redke, ki imajo kakšen žitni presežek, ki pa je neznaten in ne pritiska na tehtnico v svetovni žitni trgovini.

Kako se bo razvijala svetovna žitna trgovina, je odvisno popolnoma od Rusije in

NAJBOLJ RAZŠIRJENE SORTE HRUŠK V ITALIJI

Trenutno so v Italiji najbolj razširjene naslednje sorte hrušk: »William«, to so naše vrtolanjke, so najbolj razširjene in predstavljajo nekaj nad 1/5 vseh hrušk. Tem sledi sorta »Passa Crassana« (zimska), ki zavzema 17% vseh hruškovih dreves. Verjetno se bo še razširila. Enako težnjo kaže sorta »Kaiser Aleksander«, ki predstavlja sicer samo 8% vseh rastočih hrušk, a se vedno bolj širi. To je posledica dejstva, da je plod najbolj primeren za hruške, ki so na ponudbo po restavracijah.

»Kaiser Aleksander« sledi po važnosti »košja« (coscia), ki pa se deli vsaj v 4 podvrste. Vse skupaj zavzemajo kakšnih 9% celotnega staleža hruškovih dreves.

Nekaj pomena imata še francoski sorti »Abbè Fétel« in Dr. J. Guyot«. Vse ostale posamezne sorte ne predstavljajo niti 5% vseh dreves.

„ANABIC“

»ANABIC« je kratica naslova za organizacijo rejcev izredno mesnatih goved treh pasem: »chianina«, »marchigiana« in »romagnola«. Stalež vseh treh pasem obsega nekaj nad 2 milijona glav, približno enako od vsake pasme. Živali z živo težo nad 1500 kg niso nikaka redkost, naletimo pa tudi na živali, ki tehtajo celo po 1800 kg in še več.

Živali teh treh pasem so najbrž najtežje na vsem svetu. V prejšnji dobi so gojili te pasme za delo in zakol, torej ne za mleko, danes pa skoraj izključno samo za meso, ki je redno dražje kot meso bolj mlečnih pasem, večkrat tudi za 50 do 100 lir pri kg. Organizacija »Anabic« je že organizirala enoten rodovnik, ki pa bo obsegal za vsako pasmo poseben oddelek. »Anabic« bo varovala in se potegovala za koristi svojih članov.

ZDA. V prihodnjem gospodarskem letu, ki se bo začelo s 1. julijem in končalo s 30. junijem 1967, bo Rusija potrebovala še ogromne množine inozemskega žita, ker letošnja letina v Rusiji ne kaže dobro. Ne vemo pa, kako dolgo bo Rusija še potrebovala inozemsko žito; verjetno vse dotlej, dokler bo vladal v Rusiji komunistični sistem.

Ker komunizem kmetijstva ne ljubi, mu kmetijstvo plačuje enako z enakim: malo ljubezni, malo pridelka. Poročajo, da bo letos v ZDA zopet izredno dobra žitna letina in računajo na višji pridelek, zlasti ker so z ozirom na lakoto v Indiji povečali z žitom posejane površine. Tako bodo ZDA zopet dobro založene in bodo še nadalje mogle biti radodarne, ker prodaja žita na dolgoročne kredite in po nizkih cenah je radodarnost.

„Rogor“ je učinkovit

V živalskem svetu ima kmetijstvo vse polno sovražnikov, škodljivcev, proti katerim se kmetovavec mora boriti, če hoče ohraniti svoje pridelke.

Jasno je, da bi kmetovavec želel imeti kako splošno učinkovito sredstvo, ki bi zatrla vse škodljivce. Pred dvema desetletjema je upal, da je tako sredstvo DDT, katerega se je v raznih oblikah posluževal za zatiranje mrčesa na človeku in živali, v niši in okoli nje. To sredstvo je sicer še učinkovito, a ne vedno in ne povsod. Kot univerzalno sredstvo se DDT ni uveljavil.

Sledil je parathion, ki je proti mrčesu znatno bolj učinkovit kot DDT, ker zamori tudi ličinke in jajčeca, zlasti muh, in to tudi v notranjosti ploda. Je pa parathion hudo strupen in svojo strupenost tudi dolgo ohranja. Ko pa se je pojavil »rogor«, je parathion mnogo izgubil na svojem pomenu.

Izkazalo se je namreč, da je »rogor« mnogo manj strupen kot parathion, da svojo strupenost mnogo prej izgubi, da pa je istočasno mnogo bolj učinkovit kot parathion, tudi stokrat bolj razredčen.

Naše rejske razmere niso primerne za rejo živali teh pasem in tudi ne za frizijsko-holsteinsko pasmo. Za naše kraje pridejo v poštev le sivo-rjava švicarska pasma in delno še simentalska, imenovana tudi »furlanska cikasta«.

200 JAJC NA OSEBO

V petih letih, od začetka l. 1961 do konca l. 1965, je narasla proizvodnja jajc v Zah. Nemčiji za 33%. Istočasno se je uvoz jajc znižal za 48.6%, kar je pač umljivo, saj znaša zdaj domača proizvodnja jajc v Nemčiji skoro 200 kosov na osebo in leto. Leta 1961 so kokoši v Nemčiji znesle 8 milijard in 372 milijonov jajc, 4 leta pozneje pa 11 milijard in 194 milijonov. Prebivalstva pa šteje Zahodna Nemčija 57 milijonov.

PODPORE KMETIJSTVU V ANGLIJI

Angleški proračun določa, da bo v proračunskem letu 1966/67 dobilo britansko kmetijstvo 264.8 milijonov funtov podpore, kar odgovarja 473 milijardam lir. Ta vsota pomeni v primeri s tem letom 8% zvišanje.

Morali pa so zvišati proračunske podpore kmetijstvu zato, ker nameravajo zvišati in zajamčiti novo ceno goveji živini in mleku. Nespremenjene ostanejo podpore za prašičerejo, za račja jajca, žito in sladkorno peso, znižajo pa se za navadna kurja jajca in za volno.

Tako delajo v Angliji in v mnogih drugih državah. Ponekod pa mislijo, da je kmetijstvo manjvredna gospodarska panoga in da ga morajo samo molsti. Če pa kljub temu postavijo kakšno vsoto v proračun za podporo kmetijstvu, gre vse tisto samo v nenasitno žrelo zgubonosnih plantaž in farm ter za ošibitev zasebnega kmetovalca. Razvoj cene mleka v Jugoslaviji je za to klasičen primer. Jugoslovansko gospodarstvo bi si nedvomno mnogo prej opomoglo, če bi tisti, ki odločajo v gospodarstvu, poskrbeli, da ozdravi in se okrepi kmetijski sektor, ki je tudi velik vir surovin.

V Italiji rastejo oljke že tisočletja in tudi že tisočletja uničuje olive posebna muha. Mnoga leta je ta muha uničila tudi polovico pridelka, ostali pridelek pa kvarila. Z vsem mogočim so skušali zatreti to muho, a je bilo vse zastonj, dokler ni bilo odkrito zaščitno sredstvo »rogor«. To sredstvo je sad dela, katero so opravili kemiki družbe Montecatini. Izkazalo se je, da ne učinkuje to sredstvo samo za zaščito oliv, marveč tudi češenj pred češnjevo muho. Poskušali so rabiti »rogor« tudi za različno drugo sadje in še v druge namene in tedaj so odkirli, da je »rogor« skoraj univerzalno zaščitno sredstvo, saj učinkuje proti črivoti češenj, marelic, breskev, oliv in še mnogih drugih sadnih vrst. Učinkuje proti listnim ušem, kaparjem in grizlicam, proti raznim moljem, itd.

V trgovini sta šibkejši »rogor L. 20« in močnejši »rogor L. 40«. Med njima je ta razlika, da rabimo šibkejšega dvakrat toliko kot močnejšega. Npr. Češnje zavarujemo pred črivotstjo, če jih poškrpimo pri začetku spreminjanja zelene barve plodov v blede in tudi še pri začetku spreminjanja blede barve v rdečo. Za napravo 100 litrov škropiva potrebujemo 100 gramov »rogor L. 20« ali pa 50 gramov »rogor L. 40«. Navedene količine zadostujejo za češnje, ne pa za marelice, breskve in drugo sadje ter v druge namene, za kar moramo količine rogor-a podvojiti, pri škropljenju oljk pa potrojiti.

Škoda, da je »rogor« nekoliko drag, a mnogo več je vredno tisto, kar nam obvaruje in ohrani.

NEVARNI PIŠČANCI

Danska je močno razvila rejo piščancev in jih hoče tudi izvažati. V ta namen je začela resno ofenzivo za zavojevanje zahodnonemškega trga piščancev. Ker pa Nemčija ne kupi vseh danskih piščancev, je začela Danska obdelovati tudi angleški trg. Danskim zadrugam je uspelo prodati Angliji v letu 1964 87.000 stotov piščancev in zvišati to količino leta 1965 kar na 110.000 stotov.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

SELJAŠKA ISTRA

Ko smo dobili v roke pregled volilnega izida po hrvatskih in slovenskih občinah, se je nehote vsem izvil klic: Istra nas je razočarala! Leta 1921 je naša volilna lista dobila v Istri 11.000 glasov, 6. aprila 1924. pa le 6000 glasov. Številke govore, ni jih mogoče ne zatajiti in ne spremeniti.

Takrat smo spomnili na tedanji veličasten volilni shod, ki se ga je udeležilo nad 1000 hrvatskih kmetov. Hrvatski kmetijski voditelj je kriknil Istranom: »Šestega aprila treba

203.

Dr. E. BESEDNJAK

da idete pod bombe i granate!« In vsi ti revni, od dela in skrbi koščeni seljaki so vzkliknili v odgovor: »Čemo, čemo!«

In so šli na volitve. Pred menoj je ležalo pismo, v katerem kmečki voditelj popisuje volilni dan v pazinskem okraju. »V nedeljo zjutraj je bil po vseh vaseh velik praznik. Rano po maši so se zbirali kmetje sredi vasi; na pragu so se poslovili od žene in otrok, zakaj vedeli so, v kakšno peklo gredo.

Potem se je vsa truma volilcev vzdignila proti mestu in povsod smo srečavali druge gruče, pozdravljali naše zveste zaupnike in vedno več nas je bilo. Ko pridemo pred Pazin, srečamo naše ljudi, ki so se vračali iz mesta.

»Kako je, bratje?« jih vprašamo.

»Slabo. Nikdo ne sme v mesto, fašisti so zaprli ceste, so nas z bajoneti pognali nazaj. Poskusite vi, morda boste imeli več sreče. Toda dobro skrijte glasovnice, sicer vam jih iztrgajo.«

»Šli smo dalje, bilo nas je že okrog 250 in z vseh poti in stez so vrel še drugi kmetje. Pridemo k prvim mestnim hišam in vidi-

mo: na cesti je kordon fašistov. Že so nas zagledali in gredo z orožjem proti nam. Vpljejo na nas, mi stojimo mirni. Začno nas svatati, mi se umikamo, a bežimo ne. Nevarnost je vedno večja, kajti fašisti hrumijo od vseh strani, bijejo nas s kopiti po hrbtih, glavah, kamor pade.«

»Zaupniki svetujejo našim ljudem, naj se razidejo in naj skušajo po stranskih poteh drug za drugim priti do volišča. Ljudje ubogajo, toda vse ulice so zastražene in kjer fašisti zapazijo kmeča, ga zaženejo nazaj. Solze so nam silile v oči, kletev nas je že dušila v grlu, ko smo se iz tega gnezda roparjev vračali domov zbiti in tepeni.

Drugi dan smo zvedeli za izid glasovanja: Pazinska okolica: Slovani 49 glasov! In bi jih moralo biti vsaj 2500!

OSTALA ISTRA

Tako je bilo v Pazinu. V Poreču so padale bombe, v Buzetu so pele gorjače — po vseh mestnih gnezdih so strahovito ogrožali življenje naših kmetov.

Ljudje božji, če je od slovenske in hrvaške volilne armade moglo 6000 mož prodreti skozi ta smrtni ogenj — do volilne žare, je to pravo junaštvo! Kajti te s krvjo pridobljene glasovnice so večna spričevala o poštenju in značaju istrskega kmeta.

Ljudje, ki se tega groznega napada niso ustrašili, bodo svojim idealom ostali zvesti do zadnjega diha.

Zato pozdravljena seljaška Istra, hrvaška dežela mučenikov! Zopet je seljak bil napaden in osleparjen od trgovskih laških gnezd, ki čepijo kot ptice roparice nad hrvatskimi planjavami in bregovi. Kdo bo zmagal, kmečka zemlja ali siva trgovska gnezda na gričih? (Dalje)

S TRŽAŠKEGA

DVE LETI OBSTOJA DEŽELE

Danes 26. maja potečeta dve leti od ustanovitve avtonomne dežele s posebnim statutom Furlanije-Juljske krajine. Obletnico so počastili z izredno sejo deželnega sveta. Predsednik deželnega sveta De Rinaldini je podal poročilo o dejavnosti, ki jo je opravilo deželno zakonodajno telo v drugem letu svojega mandata. Ob tej priložnosti je izšla tudi prva številka letopisa dežele Furlanije-Juljske krajine.

V soboto bo prispel na obisk v Furlanijo-Juljsko krajino notranji minister Taviani, na povabilo deželnega odbora. V »Verdijevem« gledališču v Trstu bo predaval o deželnih avtonomijah v demokratični državi. V Vidmu pa bo izročil v obrat novi sedež deželnega odbornišтва za krajevne uprave v ulici Savorgnana.

SESTANEK PREDSEDNIKOV MEŠANEGA ODBORA ZA MANJSINE

V začetku tega tedna sta se sestala v Zagrebu predsednika italijansko-jugoslovanskega odbora za manjšine, ki je bil ustanovljen po londonskem sporazumu iz leta 1954. Italijansko odposlanstvo vodi, kot znano, opolnomočeni minister Pascucci-Righi, jugoslovanski delegaciji pa predseduje veleposlanik Zvonko Perišič, ki je pred kratkim nadomestil dosedanjega predsednika Mitjo Vošnjaka.

Na sestanku v Zagrebu sta predsednika sklenila, da bo prihodnje zasedanje odbora jeseni v Rimu. Novi jugoslovanski predsednik Perišič je v začetku tega meseca prišel v Trst, kjer je obiskal razne slovenske ustanove, med drugim uredništvo našega lista. Predsednika, ki ga je spremljal generalni konzul Janhuba, sta v uredništvu sprejela naš glavni urednik Besednjak in odgovorni urednik Legiša.

Spomini iz prve svetovne vojne

■■■ I ■■■ BRUSILOVA OFENZIVA SPOMLADI 1916 ■■■■■ Inž. J. K. ■■■

Takrat je v Rusiji še vladal car, in sicer Nikolaj II. ali zadnji. Eden njegovih zadnjih važnejših ukrepov — če je on eploh kaj ukazoval — je bil, da je moral general Brusilov spomladi 1. 1916 začeti ostro ofenzivo proti avstrijskim armadam v Bukovini in Galiciji. To ofenzivo so želeli ruski zavzniki Angleži, Francozi in Italijani. Francozi in Angleži so upali, da bodo Nemci prisiljeni pohiteti Avstrijcem na pomoč in bodo morali zato zmanjšati svoj pritisk na francoski fronti, zlasti pri Verdunu. Upali so tudi, da bodo Avstrijci morali ošibiti svojo fronto proti Italiji in da se bo Italijanom s kakšno novo ofenzivo posrečilo pridobiti mnogo ozemlja, da ne ostanejo za vse večne čase na istem mestu, kjer so bili že leto dni. Brusilova ofenziva je bila toliko uspešna, da so Rusi zajeli nad pol milijona ujetnikov, prodornega uspeha pa ni bilo.

Med drugim je Brusilova ofenziva strla tudi tržaški pešpolk št. 97, ki je bil znan pod imenom »demogela«, a o tem pozneje. Številčno je bil ta polk zelo močan — imel je mnogo ust —, bojne vrednosti pa ni imel posebne. Ker se je vojna vlekla v

nedogled, si je večina vojakov želela kakšno lažjo rano, bolnišnico in potem odpust domov ali — ujetništvo. Strah pred kozaki je skoraj izginil. Vojaki 97. polka so čutili, da ta vojna ni njim ne narodu v korist, saj »Turek ne škili čez mejo«, marveč so se Avstrijci in Nemci še z njim povezali. Za vse te pa je škoda prelivati lastno kri. Razpoloženje polka najbolje označuje furlanski slogan: »Se i vien, ščampin, se no i vien, tenin dur.« (Če pridejo — sovražniki —, zbežimo, če pa ne pridejo, bomo trdno držali.)

Avstrijska vrhovna komanda je imela nastavljene zgodovinarje, ki so dan za dnem popisovali vse vojne dogodke, ugodne in neugodne, vse do konca leta 1918, ko je Avstrija že razpadla. Napisali so 16 debelih knjig. Hkrati pa so tudi ilustrirali dogodke z zemljevidi, skicami terena in s podobnim. K vsaki knjigi teksta spada tudi knjiga zemljevidov, torej je tudi teh 16 knjig. Kdor se zanima za to, si lahko knjige nabavi na Dunaju. Stanejo danes okoli 300.000 lir. V eni teh knjig je napisano, da je neki armadni poveljnik prosil za pomoč, ki bi ustrezala sili vsaj enega polka. A pristav-

lja: Če mi nameravate poslati 97. polk, raje nič. — O bojih pri Jurkovcu in Oknu, vzhodno od Zastavne v Bukovini, poroča zgodovinar vrhovne komande: Na polk 97 sploh ni bilo mogoče računati, ker je izginil brez sledu, kot da bi ga zemlja požrla.

BINKOŠTNA SOBOTA PRED 50 LETI

Na binkoštno soboto 10. junija 1916 je bil razbit 97. pešpolk, preslavni tržaški »demogela«. Rešil se je komandant s svojim štabom, ostali smo prišli v rusko ujetništvo. Številčno je bil polk pri popolni moči in zato nas je bilo ujetnikov nad 5.000, z malimi izjemami skoraj vsi iz naših krajev, to je s Tržaškega in Goriškega, s Krasom vred. Največ nas je bilo Slovencev, ostali so bili Italijani, Furlani, nekaj Hrvatov, par desetih Bosancev, nekaj Čehov, med oficirji pa največ Nemcev. Pisec teh vrst je bil desetar — švarmkomandant 4. voda pri 14. četi. — Godilo se nam je takole:

Zadnjo predbinkoštno nedeljo (4. junija 1916) proti jutru so Rusi napadli avstrijske okope pred vasjo Jurkovec, severnovzhodno od Zastavne v Bukovini. Zavzeli — in zasedli so precejšen kos bojnega jarka in naš polk je dobil nalogo s protinapadom pridobiti nazaj izgubljeni jarek. Zgodaj so razdelili menažo in dobili smo še dodatno porcijo vina. Imel sem dve čutarici: v eni je bilo vino, v drugi pa mešanica ruma in vina. (Dalje)

Britanska Guyana je postala neodvisna država

Britanska Guyana je postala v četrtek, 26. t. m., neodvisna država in 23. članica britanskega Commonwealtha.

Drugih 22 držav Commonwealtha je že pristalo na njen vstop v Commonwealth. Doslej je bila britanska kolonija.

Britanska Guyana meri 214.970 km², prebivavcev pa je imela po zadnjih statističnih podatkih okrog 628.000, od teh okrog 190.000 črncev, 270.000 priseljenih Indijcev in njihovih potomcev, okrog 26.000 Indijancev, kakih 3.200 belcev, ostali pa so mešanci med temi rasami. Znani levičarski politik Jagan, ki je indijskega porekla in zaradi katerega ekstremističnih programov se je proglasitev guyanske neodvisnosti zavlekla za precej let, bo v novem parlamentu neodvisne države v opoziciji. Vse pa kaže, da bo politično življenje nove države burno, zlasti zaradi rasnih nasprotstev med Indijci in črnci.

Novice po svetu

Indonezijska vlada je odredila, da se morajo vrniti v domovino vsi mladi Indonezijci, ki študirajo v komunističnih državah.

Voditelj Kabilov, Ait Ahmed, ki je pobegnil pred kratkim iz ječe v Alžiriji, se nahaja baje zdaj že v Rimu. Iz ječe ga je baje izpustil neki paznik, ki je zdaj z njim.

Kitajski tisk je hudo napadel Mihaila Solohova. Očita mu med drugim, da je sprejel Nobelovo nagrado, ki jo podeljuje »meščanska država«.

Ameriško obrambno ministrstvo je objavilo sporočilo, iz katerega je razvidno, da je število moštva ameriških oboroženih sil v mesecu aprilu letos prvič po letu 1955 spet presegljo tri milijone.

Sovietski pisatelj Mihail Solohov, ki je dobil lani Nobelovo nagrado, je na tiskovni konferenci v Moskvi govil tuje pisatelje in tuje komuniste, ki se zavzemajo za obsodbo pisatelja Sinjavskega in Daniela. Izjavil je tudi, da se slavni francoski komunistični pisatelj Louis Aragon ne bi smel vtikati v sovietsko literaturo. Mi lahko najbolje sami rešimo svoje probleme — je dejal Solohov in branil sovietske oblasti glede na obsodbo Sinjavskega in Daniela.

FINANČNE TEŽAVE LJUBLJANSKE UNIVERZE

Ljubliansko »Delo« je prineslo članek o finančnih težavah, s katerimi se bori ljublianska univerza. V članku je rečeno med drugim: »Fakultete ljublianske univerze naj bi letos dobile predvsem manj denarja, kot ga potrebujejo. Nekatere ga imajo po sedanjih predvidevanjih komaj za izplačevanje osebnih dohodkov (to je plač).

O tem so med drugim govorili člani sveta in uprave ljublianske univerze na skupni redni seji. Zavzemali so se za to, da se razmere uredijo.

Dalje piše »Delo«: »Člani univerzitetnega sveta in univerzitetne uprave so se zavzemali za to, da naj se problemi obravnavajo tak, kot so, ne pa da se prikazujejo v omiljeni obliki ali pa da bi ureditev odlašali v nedogled. V razmerah, kakršne so sedaj, sodi svet, da je samouprava fakultet bistveno okrnjena.

Se nikdar se niso na svetu porajale nove države v tako velikem številu kakor danes, kar pomeni, da je zadobil proces osamosvojitve narodov izredno hiter tempo. Pri tem ne igra število prebivavstva na ozemljih, ki hočejo postati neodvisna, nikake vloge, saj smo priče nastanku držav, ki imajo komaj 100.000 prebivavcev ali malo več, kot v primerih Maledivskih otokov ali otoka Mauritius, ki bo tudi v kratkem postal neodvisna država. Zanimivo je, da noben teritorij zaradi maloštevilnosti svojega prebivavstva ali zaradi gospodarskih težav, ki ga čakajo, ne odklanja neodvisnosti. Izkazalo se je tudi, da nekatere nove države, ki nimajo naravnih bogastev in industrije, prezenetljivo dobro shajajo, ker so se vrgle na razvoj poljedelstva in turizma ter trgovine. Človeška spretnost in sposobnost je namreč največje bogastvo vsake dežele.

Veliko število novih držav pa tudi dokazuje, da sta nacionalnost in težnja po nacionalni svobodi in neodvisnosti danes v svetu najmočnejša politična elementa, ki sta povzročila celo razkroj in konec takih kolonialnih imperijev, kakor sta bila britanski in francoski. Tej težnji se upira doslej uspešno le še sovjetski imperij, zaradi močne centralistične ureditve in državne ideologije, ki ne dopušča obstanka nacionalnih struj in teženj po neodvisnosti posameznih narodov, ker vidi v teh greh zoper ideologijo in skupno državo.

MORDA PA KDO LE DRUGAČE MISLI

Moskovska »Pravda« je popolnoma negativno odgovorila na pismo sedemnajstih francoskih pisateljev in umetnikov proti obsodbi Sinjavskega in Daniela. Glavni urednik »Pravde« je objavil v njej odprto pismo, v katerem trdi, da »obsodba obeh sovjetskih pisateljev ne zadeva odnosov med kulturnimi ljudmi in družbo, ampak samo odnose med navadnimi kriminalci in družbo.«

Glavni urednik »Pravde« tudi odklanja zahtevo, da bi obvestil sovjetsko javnost o protestnem pismu francoskih pisateljev in umetnikov, češ da bi to ne imelo smisla, kajti sovjetsko javno mnenje je drugačnega mnenja kot tisti, ki so pismo podpisali.

Gotovo pa so tudi taki, ki bi radi slišali tudi drugo plat zvona, in taki, ki niso čisto prepričani, da je vsak pisatelj, ki misli drugače kakor kak funkcionar, zaradi tega že zločinec ali zabitež.

KJE SO BILI PA TAKRAT?

Danes svetovno znani slikar in kipar Max Ernst, znan tudi kot ustanovitelj dadaistične skupine v Kölnu leta 1919 in kot član surrealističnega gibanja v Parizu leta 1925, je bil med drugo svetovno vojno interniran v južni Franciji, po vojni se je pa preselil v Ameriko, v Sedon v Arizoni. Max Ernst je te dni proslavil 75-letnico svojega rojstva in ob tej priložnosti ga je njegov rojstni kraj, mesto Brühl v Nemčiji, odlikovalo s podelitvijo častnega meščanstva.

Ernst je pa odlikovanje odklonil in sporočil mestnim očetom v Brühlu: »Danes imam že zadosti priznanj in tudi materialnih sredstev. Kje ste bili pa takrat, ko so me preganjali in obrekovali in ko so moja dela proglašali za „popačeno umetnost“.«

Z Goriškega

KULTURNI ZBOR V GORICI

(Nadaljevanje s 5. strani)

to je sledilo uvodno predavanje častnega predsednika, pesnika Biagia Marina, ki je poudaril, da potrebuje pesnikovo ustvarjalne že po naravi v prvi vrsti svobodno okolje. V tej smeri se je čutilo med razpravami različno mnenje in trenje.

V četrtek popoldne so bile na vrsti razprave o avstrijski in češki poeziji. V petek o nemški in italijanski. Tu so pesniki Falso, Zanzotto in Acerocca precej živahno razpravljali o novih strujah »vzivnega« in tradicionalnega pesništva. V soboto so se predavanja nadaljevala z razpravo Cirila Zlobca o slovenski poeziji. Podal jo je v slovenščini.

Pripominjamo, da so prevajalci v posebnih kabinah takoj prevajali govore in razprave v jezike vseh navzočih; le za furlanščino ni šlo.

Po Zlobčevem predavanju so govorili še hrvaški, srbski in makedonski zastopnik. Vsa so bila sprejeta z velikim pristankom. Zanimivo je, da je navzoči založnik Rebella to izjavil, da bo pri njem izšlo 10 zbirk desetih slovenskih pesnikov. Po teh razpravah se je vnela še živahna polemika med pesniki pristaši »skupine 70« iz Firenc in med Nemci.

V nedeljo se je zborovanje nadaljevalo z zadnjo razpravo v madžarski sodobni poeziji. Pred zaključkom je prišlo še do izraza nezadovoljstvo Furlanov, ker jim ni bilo dano, da bi točno prikazali samobitnost njih poezije.

Kljub nekaterim različnim pogledom so se zborovalci razšli z zavestjo, da je pesnikova beseda glas človečanstva in da se morajo podobna kulturna srečanja nadaljevati — morda prav v Gorici.

Iz kulturnega življenja

Letošnjo nagrado »Fiorinos«, ki jo podeljujejo v Florenci in znaša milijon lir, so dali Carlu Leviju.

Mladi slovenski filmski režiser Mitja Klopčič je začel snemati svoj prvi umetniški film z naslovom »Povest, ki je nis«. To bo tudi prvi letošnji film filmskega podjetja »Viba-film«.

Iz pragozdne bolnišnice pokojnega doktorja Schweitzerja v Lambarene v Kongu poročajo, da je prevzela upravo bolnišnice zdaj pokojnikova hči Rhena Eckert. V bolnišnici je začela uvajati modernizacijo, kateri se je pokojni Schweitzer ves čas upiral, med drugim električno razsvetljavo.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU V KULTURNEM DOMU V TRSTU

V četrtek, 26. maja, ob 20.30; v petek, 27. maja, ob 20.30 (Sindikalni abonma); v soboto, 28. maja, ob 20.30; v nedeljo, 29. maja, ob 16.30 zadnja pred.

JAROSLAV HASEK

»DOBRI VOJAK ŠVEJK«

Veseloigra v treh dejanjih

Po dramatisaciji E. F. BURIANA
Priredil BRANKO GOMBAC

Prevod JOŽKO LUKES - Scena ing. MIRKO LIPUŽIČ - Kostumi ALENKA BARTLOVA - Glasba MARJAN VODOPIVEC - Režija BRANKO GOMBAC

—0—

Prodaja vstopnic vsak dan od 12. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma. Rezervacije na tel. 734265.

GOSPOD SODNIK HARBOTTLE

J. SHERIDAN LEFANU

3

»Nikar se ne kujaj! Ne maram nadleže! In ne brigaj se več za tistega človeka, ne za živega in ne za mrtvega. Zdaj pa pojdi! Nekdo trka na hišna vrata. Pojdi!« je še ostreje ponovil.

Tisti skrivnostni mož, ki je dejal, da se piše Hugh Peter, ni več prišel, vendar se ga je sodnik Harbottle pogosto spomnil, čeprav si ga je skušal pregnati iz spomina. Prišel mu je na misel vsakočkrat, kadar je šel mimo vrat svoje mračne sprejemnice. Počasi mu je začelo prihajati v zavest, da je bil tisti človek kljub temu, da se je zdel tako star, zelo podoben Lewisu Pinewecku. Zato je obiskal kraljevega toživca in ga naprosil, naj uvede preiskavo, če je v mestu kak človek, ki je čudno podoben jetniku Lewisu Pynewecku, ki je zaprt v ječi v Shrewsburyju, ali pa če ni mogoče ta pobegniti iz ječe in sedi tam kdo drugi, ki ga imajo za Pynewecku. Toda preiskava je ugotovila, da je v ječi zares Pyneweck in da ni nobenega dvoma o njegovi identiteti.

Prišel je čas, da se je moral sodnik Harbottle odpraviti na sojenje v Shrewsbury. S seboj je vzel skoraj vso svojo služinčad, ker je ljubil udobje. Tako je ostala v njegovi hiši v Westminsteru skoraj samo njegova gospodinja gospa Pyneweck s svojo sedemletno hčerko. Nemierno je čakala na izid sodne obravnave proti svojem možu. Čeprav sta se pogosto prepirala in žalila in čeprav ga ni ljubila, je zdaj, ko je bil v smrtni envarnosti, vendar začutila nekaj kakor kesanje. Vedela je, da se ta čas v Shrewsburyju dogajajo stvari, ki bodo odločile o njegovem življenju in smrti. Čeprav je vedela, da ga ne ljubi, si še pred štirinajstimi dnevi ni mogla predstavljati, da jo bo ura odločitve tako težila. Vedela je, kateri dan bodo sodili njenega moža, in tisti dan niti za hip ni nehala misliti na to. Bila je že čisto izčrpana, ko se je približal večer. Minila sta še dva dneva in vedela je, da je morala biti sodba že izrečena. Rahlo je upala, da se bo sodnik pokazal dober, še bolj pa je upala v dober slučaj. Tolažilo jo je to, da je vseeno poslala denar, ki ga je mož želel, in da ni ostal brez dobrega zagovornika. Tiste dni so se novice nočasi širile in preteklo je še več dni, preden je zvedela, kako se je končalo. Tedaj pa je dobila vse en dan: pismo od neke svoje prijateljice, prepis sodb, ki so jih podala sodnik in časnik »Morning Advertiser«, ki je na zadnji strani poročal o smrtnih obsodbah in usmrčitvah. Hlastno je razgrnila list. In tam je pisalo:

»V petek 13. t. m. je bilo usmrčenih naslednjih sedem na smrt obsojenih: Thomas Primer, zaradi ropu; Flora Guv, zaradi tatvine v vrednosti 11 šilingov; Arthur Pouden, zaradi beračenja; Marilda Mummery, zaradi razoračianja; Lewis Pyneweck, zaradi ponareditve čeka.«

Ni brala naprej. Vedno spet je preletela z očmi možjevo ime; začutila je, da jo mrazi in da ji je slabo. Potem je stekla po stopnicah navzgor, pograbila svojo sedemletno hčerko, ki jo je srečala na hodniku, jo odnesla v spalnico, in ne da bi vedela, kaj

počenja, je sedla in jo posadila pred sebe in se zastrmela vanjo. Ni mogla govoriti. Gledala je v začudeni obraz otroka, ki ni ničesar slutil, in izbruhnila v jok od groze, ki jo je prevzela. Zgrabila jo je huda jeza na sodnika Harbottle in božala in poljubljala je hčerko, ki jo je gledala z velikimi, okroglimi očmi. Izgubila je očeta, ne da bi vedela za to. Vedno ji je govorila, da je oče že umrl. Morda nikoli ne bo zvedela, kako je umrl. Flora ni več nosila možjevega imena. V sodnikovi hiši so jo vsi poznali samo kot gospo Carwell. Carwell je bilo njeno dekliško ime. Bila je lahkomišelnica, nevzgojena in nečimerna ženska, brez globljih čustev. Vendar si je zdaj v solzah očitala svojo krivdo. Bilo jo je strah pred nedolžnimi očmi mlade hčerke.

Toda gospa Carwell ni bila ženska, ki bi se dolgo vdajala svojim čustvom. Potolažila se je s punchem. Njena narava je bila nagnjena k materialnemu življenju in nad nepreklicnim je lahko žalovala le nekaj ur, nato pa se je vdala v usodo.

Sodnik Harbottle se je kmalu vrnil v London. Smejal se je njenim očitkom in kesanju, in v kratkem jo je toliko prepričal, da si niti sama ni več delala očitkov.

Po svojem povratku iz Shrewsburyja je moral sodnik nadaljevati v razpravami na sodišču Old Bailey. In prva razprava, ki jo je moral voditi, je veljala spet nekemu ponarejevalcu. Toda medtem ko je grmel proti obtožencu in mu činično napovedal smrtno obsodbo, se je nenadno zagledal nekam preko njega in utihnil. Zastrmel se je v nekoga, med poslušavci. Zagledal je suhega človeka temne polti v črni obleki, ki je pravkar izročil sodnemu slugi pismo, ko je ujel sodnikov pogled. In sodnik je z groznim začudenjem prepoznal v njem Lewisa Pynewecku. Tanke ustnice mu je obrobil običajni rahli smehljač, in ko je držal svoj olivnopolti obraz kvišku, si je kot

nehote popravil s svojimi zakrivljenimi prsti kravato, medtem ko je počasi zavrtel glavo sem in tja, kar je omogočilo sodniku, da je lahko razločno opazil modro oteklino okrog njegovega vratu, kakor od zadrgnjene vrvi. V naslednjem hipu pa je stopil s stopnice, na kateri je stal z nekaterimi drugimi vred, in izginil sodniku izpred oči. Ta je odločno stegnil roko v smeri, v kateri je izginil, in skušal poklicati stražnike, toda iz ust mu je prišel le šepet. Moral se je odkašljati, preden je lahko grozeče zakričal:

»Aretirajte tistega človeka tamle! Ta hip je stopil s stopnice! Pripeljite ga sem! Če ga čez deset minut ne bo tukaj, je konec vaše službe na sodišču!«

Vsi, državni pravnik, advokati, porotniki in gledavci so se zastrmeli v smer, kamor je pokazal sodnik, toda nihče ni ničesar opazil. Nihče ni videl nikogar, ki bi bil motil razpravo. Spraševali so drug drugega, če se ni sodniku zmešalo. Tudi stražniki niso več našli tistega človeka. Sodnik je kmalu zaključil razpravo, z izrazom, kot da mu ni veliko do tega, da bo videl obsojenca viseti. Pismo, ki mu ga je izročil sodni sluga, je vtaknil v žep in ga odprl šele doma. V njem je stalo, da naj se pripravi na sodbo zaradi umora gotovega Lewisa Pynewecku iz Shrewsburyja, glede na to, da je svojevoljno ponaredil dokaze proti njemu in izvajal pritisk na porotnike, čeprav je vedel, da je obtožba nezakonita. Sodna obravnava proti njemu je bila določena v pismu za 10. prihodnjega meseca, to je za 10. februarja, pred sodnikom Visokega prizivnega sodišča, ki zaseda noč in dan in nikoli ne preneha. In če bo spoznan za krivega, bo glavni sodnik določil izvedbo smrtno obsodbe za 10. dan naslednjega meseca, točno mesec dni od dneva obsodbe. Podpisan je bil Kaleb Preiskovavec, namestnik Glavnega preiskovavca v kraljestvu Življenja in Smrti.

Sodnik Harbottle se je zaničljivo spačil: »Mislijo, da me bodo prestrašili.«

(Dalje)

Leto 1966 v predstavah prednikov

V britanskem muzeju hranijo en izvod časopisa z letnico 1966, ki pa je izšel že pred 100 leti. V njem je hotel angleški založnik in časnikar John Such pokazati svojim sodobnikom, kakšna bo oblika in vsebina časnika čez 100 let — to se pravi letos.

Zanimivo je prebrskati, katere napovedi so se uresničile in jih primerjati z današnjim stanjem.

Časnikar Such govori — prestavljen v duhu v leto 1966 — da se pošta prenaša brez poštnih slov po zraku v votlih topovskih kroglah od mesta do mesta. Ni daleč od resnice, samo da se pisma prenašajo z letali. V istem časopisu beremo, da so v rabi električni in parni štedilniki brez drvi in permoga. Napoved se je do pičice uresničila. Prav tako tudi predvidevanje, da bo človek v letu 1966 v vlakih lahko spal, jedel in se bril; pred 100 leti namreč niso poznali ne spalnih ne jedilnih vozov.

Isti časnik govori tudi o predorih skozi Alpe in o vlakih, ki prevažajo po teh progah izletnike v sončno Italijo. Neverjetno,

kako se je vse to natanko uresničilo. Nekoliko zaostal je časnikar Such iz leta 1866 glede letalskega prometa. Napovedal je le vodljive balone in redne zračne proge med kontinenti.

V političnem pregledu časnika iz leta 1866 za leto 1966 se bere o posebnih parlamentih, kjer so članice same ženske. Takrat se ni še nikomur sanjalo o razširjenju volivne pravice tudi na ženske. Opisana je tudi seja ženskega parlamenta, kjer je predsednica sama predlagala, da bi se odpravili neposredni davki, carine in užitnine. No, do tega pa še nismo prišli.

Svojevrstni časnik ima tudi oglase, kakršni naj bi bili v letu 1966. V enem so navedene natančne ponudbe za ogrevanje cest in trgov; v drugem slonovo mleko v škatljah, pa zopet oglasi za nakup nezagorljivih azbestnih postelj. Že pred 100 leti je proroški časnikar napovedal iznajdbe in način življenja, v katerem se resnično nahajamo.

Za nas pa bi bil zanimiv dnevnik, ki bi razgrnil sliko življenja v letu 2066.